

17 februari 2019 (dankzegging Heilig Avondmaal)

**U ZULT DE NAAM VAN DE HEERE, UW GOD, NIET IJDEL
GEBRUIKEN**

Bijbellezing: Mattheus 7, 13-23

'U zult de Naam van de Heere, uw God, niet ijdel gebruiken'.

Dit gebod moet je begrijpen vanuit de cultuur en de tijd van de Bijbel. In de tijd van de Bijbel en in het Midden-Oosten nu nog steeds eigenlijk, is een naam meer dan een aanduiding. Een naam is kostbaar. Een naam staat voor de persoon zelf. Daarom wordt in de Bijbel ook zoveel gesproken over de Naam. In de psalmen worden wij opgeroepen om Gods Naam te loven. In het Onze Vader bidden wij dat Gods Naam geheiligd wordt. Als men in nood zit, dan hoort men de psalmdichter smeken: 'om Uws Naams wil Heere, luister naar mij!' Want in Gods Naam komt God Zelf tot ons. Daarom is de geschiedenis van Mozes bij de brandende braambos (Exodus 3) ook zo heel erg belangrijk. Als Mozes daar bij die brandende braambos knielt voor God, dan maakt God aan Mozes Zijn Naam bekend. God kwam heel dichtbij Mozes, zo persoonlijk, zo menselijk dichtbij..., door Zijn Naam te geven..., door Zichzelf bij Zijn Naam te laten noemen: 'Ik ben Die ik ben. 'Ik zal er zijn', dat is Mijn Naam.

Nu, vandaar dat een van de tien geboden specifiek gaat over de Naam van God. Je mag geen andere goden dienen naast of in plaats van God (gebod 1). Je mag je niet voor beelden buigen en hen dienen (het tweede gebod). En nu het derde gebod: je mag Mijn Naam niet ijdel gebruiken. Drie geboden die alle drie wijzen op de exclusieve eer en het ontzag dat God van ons eist. Drie geboden die ons vertellen hoe God gediend wil worden als de heilige en enige God.

Nu, voordat wij de overstap maken naar wat dit gebod u en mij in onze tijd heeft te zeggen, is het goed om eerst even wat kader aan dit gebod te geven. Want het is nog niet zo gemakkelijk wat dit gebod nu precies inhoudt. Vaak wordt dit gebod verbonden aan het niet-mogen-vloeken. Nu, dat is een goede afgeleide, maar in eerste instantie gaat het hier waarschijnlijk niet om een vloekverbod. De HSV vertaalt dit gebod met 'u zult de Naam van God niet *ijdel* gebruiken', maar dat woord 'ijdel' (leeg, nutteloos) is een wat ongelukkige term. De HSV heeft er een stukje uitleg bij gegeven onder aan de pagina, de vertalers waren misschien dan ook niet zo tevreden met deze vertaling. De NBV heeft het over 'de Naam misbruiken'. Nou, dat komt volgens mij wat dichter in de buurt van de strekking van het gebod. Het gaat niet om een leeg, een ijdel gebruik van Gods Naam, maar om *misbruik* van de Naam van God. Want ja, die Naam van God was zo groots..., zo kostbaar..., zeker gezien de betekenis van een naam in die tijd..., doordat God Zijn Naam had vrijgegeven aan Mozes, stond Zijn Naam daarmee ook bloot aan het gevaar van misbruik ervan maken.

Hoe kon de Naam van God dan misbruikt worden? Nu, bijvoorbeeld door valse profeten. Zij gebruikten de Naam van de HEER als een autoriteit, waarop zij zich beriepen..., maar in werkelijkheid spraken ze niet in Naam van God, maar puur om de mensen naar de mond te praten, om gerespecteerd te worden, om een geliefd spreker te zijn, om er zelf beter van te worden. Een treffend voorbeeld staat in Jeremia 28, waar wij lezen over Jeremia en zijn tegenpool Hananja: *¹Het gebeurde in hetzelfde jaar, aan het begin van het koningschap van Zedekia, de koning van Juda, in het vierde jaar, in de vijfde maand, dat de profeet Hananja, de zoon van Azzur, die uit Gibeon kwam, voor de ogen van de priesters en van heel het volk in het huis van de HEERE tegen mij zei: ²Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Ik zal het juk van de koning van Babel breken!*

³Binnen twee volle jaren breng Ik alle voorwerpen van het huis van de HEERE naar deze plaats terug, die Nebukad-nezar, de koning van Babel, uit deze plaats heeft meegenomen en naar Babel heeft gebracht. Nu, dat wilde men natuurlijk horen! Bevrijding! Een spoedige redding! Maar dan lezen wij verderop...: ¹⁵Toen zei de profeet Jeremia tegen de profeet Hananja: Luister toch, Hananja, de HEERE heeft u niet gezonden. U echter hebt dit volk op leugen doen vertrouwen. ¹⁶Daarom, zo zegt de HEERE, zie, Ik ga u wegwerpen van de aardbodem. Dit jaar sterft u, omdat u hebt opgeroepen afvallig te worden van de HEERE. ¹⁷En de profeet Hananja stierf in datzelfde jaar, in de zevende maand. De Naam van God als autoriteit gebruiken, maar ten diepste misbruik maken van de Naam van God. Maar ook op andere manieren kon de Naam van God worden misbruikt. Bijvoorbeeld wanneer men een eed aflegde, maar ondanks het gebruik van een eed toch loog. Men zwoer bij de Naam van God, maar hield de leugen in stand.

Dat men een valse eed aflegde in Naam van God, dat viel niet altijd te controleren natuurlijk. Maar daarom staat er in de Tien Geboden ook bij: 'de HEERE zal niet voor onschuldig houden, wie Zijn Naam ijdel gebruikt. God zal niet onschuldig houden wie Zijn Naam misbruikt. Mensen kunnen het niet altijd zien, of iemand eerlijk is, of iemand echt in Naam van God profeteert of spreekt, of iemand echt met een beroep op Gods Naam de waarheid spreekt..., maar God wel. En God, zo worden wij in de Tien Geboden gewaarschuwd, zal rekenschap eisen van de woorden en de daden die mensen in Zijn Naam doen. Want wie aan Zijn Naam komt... die komt aan Hem Zelf.

Nu, dan heeft u eerst een beetje een indruk gekregen van waar het in de tijd van de Bijbel om ging: waarom die Naam van God beschermd moest worden met dit derde gebod. Het ging om profetenwoorden..., het ging om een zuivere rechtspraak waarin de eed bij Gods Naam werd afgelegd..., het ging erom dat Gods Naam in de samenleving niet werd misbruikt voor slechte praktijken. Want dit was allereerst een grove schending van Gods heiligheid, van Zijn heilige Naam..., maar het zou ook tot schade zijn voor de samenleving, wanneer de rechtspraak, de eredienst en het spreken in Gods Naam niet meer zuiver en betrouwbaar zouden zijn.

Maar de lastigheid om dit gebod naar onze tijd te vertalen, is dat Gods Naam in onze tijd en cultuur veel minder waarde heeft en veel minder ontzag inboezemt, dan in de tijd van de Bijbel. Voor de meeste mensen in onze tijd heeft de Naam van God helaas veel minder betekenis. Maar men zal daarom ook veel minder snel Gods Naam gebruiken om de eigen woorden kracht bij te zetten, of om iemand te misleiden. Het enige grote probleem, dat nog steeds heel duidelijk aanwezig is, is het misbruik van Gods Naam in vloekwoorden. Maar ja, ik hoop dat ik u als gemeente van Christus niet hoeft te vertellen dat u niet mag vloeken. Ik kan u hooguit wijzen op de vele bastaardvloeken die nog in kerkelijk Nederland worden gebruikt. Alle krachttermen die met god, get, of gat beginnen. Of het woord 'Jeetje', afgeleid van de Naam Jezus, maar vaak gehoord ook onder christenen. Maar te vertellen dat vloeken niet mag, dat is voor christenen een open deur. Wat moeten wij dan met het gebod om Gods Naam niet te misbruiken? Wat voor misbruik kan er dan nog als gevaar aanwezig zijn in onze tijd, waarin de Naam van God helemaal niet zo'n grote plaats meer inneemt?

Ik vond een - volgens mij - heel belangrijke verbinding tussen het derde gebod en onze tijd in Mattheus 7, het stukje dat wij uit de Bijbel hebben gelezen. In Mattheus 7 waarschuwt Jezus dat er een scheiding zal plaatsvinden in het voor God of tegen God zijn. Eerst spreekt Jezus in zijn algemeenheid over twee wegen: een brede weg en een smalle weg. Er zijn dus twee mogelijkheden. Dan maakt Jezus de kring nauwer en wijst Hij op het gevaar van dwaalleraars, van slechte

leiders, misleiders. Ze zullen zich verkleden als schapen, maar ten diepste zijn zij wolven, die de kudde, die de gemeente grote schade kunnen aanbrengen. Het is belangrijk om te onderscheiden: aan de vruchten ziet men of de boom goed is of niet. Eerst een algemene inzet: de twee wegen die mensen kunnen gaan..., dan meer ingezoomd op de gevaren voor de gemeente: de kudde en de wolven, die de gemeente kwaad aan kunnen doen... maar dan zoomt Jezus nog meer in, op de gemeenteleden zelf. Ook binnen de gemeente, ja, ook voor jezelf persoonlijk, komt het aan op onderscheidingsvermogen, want zo zegt Jezus: ²¹Niet ieder die tegen Mij zegt: Heere, Heere, zal binnengaan in het Koninkrijk der hemelen, maar wie de wil doet van Mijn Vader, Die in de hemelen is. ²²Velen zullen op die dag tegen Mij zeggen: Heere, Heere, hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd, en in Uw Naam demonen uitgedreven, en in Uw Naam veel krachten gedaan? ²³Dan zal Ik hun openlijk zeggen: Ik heb u nooit gekend; ga weg van Mij, u die de wetteloosheid werkt!

Steeds als ik dit stukje lees, schrik ik op... Jezus spreekt over mensen die Hem aanspreken, mensen die persoonlijk met Hem omgaan ('Heere, Heere!')..., het zijn zelfs mensen die bijzondere dingen doen... wonderen!, profeteren!, demonen uitdrijven!..., en toch horen ze niet bij Jezus horen. Toch krijgen zij aan het einde van deze wereldtijd te horen: jullie horen niet bij Mij! ... Ik huiver ervan... Zou ik ook een van deze mensen kunnen zijn? Zou het ook bij mij misschien zo kunnen zijn dat ik in de overtuiging leeft dat het allemaal wel goed is... om er dan straks toch achter te komen dat het eigenlijk ondermaats, te weinig was...?

Ik denk niet dat Jezus u en mij met deze woorden een diepe angst wil aanpraten, waardoor wij tot onze dood toe in onzekerheid moeten verkeren over onze redding en eeuwig leven. Daar gaat het niet om. Ik lees die woorden van Jezus in het kader van het derde gebod: de Naam van God gebruiken – 'Heere, Heere' roepen – in Zijn Naam wonderen doen en duivels uitdrijven en profeteren..., maar wat betekent voor ons die Naam nu eigenlijk? Je kunt wel die Naam roepen..., je kunt die Naam wel overal gebruiken..., maar is er sprake van echt ontzag, echte gehoorzaamheid, een oprecht verlangen om die Naam met je leven te eren? Jezus legt met de Bergrede je hart open: je redt het niet met keurig binnen de lijntjes lopen. Je redt het niet meteen pakket normen en waarden. Het gaat niet om het doen op zich, 'hard werken en Jezus' Naam maar veel noemen'. Het gaat om echte overgave aan Jezus. Het volgen van Jezus met je hart, met heel je leven. Jezus' Naam eren betekent je eigen naam verliezen. Jezus' Naam eren - Uw Naam worde geheiligd – dat begint bij ons verlangen, bij ons liefhebben, dat begint met ontzag en verwondering, door Hem en met Hem vervuld zijn.

Ik vind het daarom heel mooi om na een Avondmaalsviering bij het derde gebod stil te staan. Het kwam misschien wat gekunsteld over: de predikant is bezig met de bespreking van de Tien Geboden... en dat moet dan gecombineerd worden met een Avondmaalsviering... maar juist dat derde gebod heeft alles met het Avondmaal te maken. In het Avondmaal mogen wij proeven hoe rijk het is dat wij God de Vader en Zijn Zoon Jezus Christus mogen kennen..., dat wij deze God bij Zijn Naam mogen noemen. We hebben vandaag gesproken en gezongen over de genade van God, de liefde van God, alles wat Hij ons heeft gegeven door Zijn Zoon..., hoe Hij tot in de diepte van de dood is gegaan... om ons tot de hemelse vreugde te brengen. Wat is het geweldig dat wij in deze God mogen geloven! Dat ons leven veilig en geborgen mag zijn in Hem! Dat wij in Hem onze zekerheid en vreugde mogen vinden! Dat niets ons kan scheiden van de liefde van God in Christus Jezus. Niet het leven en ook niet de dood. Niet onze huidige situatie, maar ook niets van wat ons kan overkomen. Niets kan ons scheiden van Zijn liefde! Wat een geweldige kracht voor je leven! .... Nu, houdt daarom de Naam van Jezus hoog. Het kan toch niet anders

dan dat u en ik verlangen dat in ons leven van alle dag deze Naam de eer zal krijgen Die Hij waard is!

Als u straks weer van hier zult gaan, dan wordt de Naam van God over uw leven uitgesproken. In de zegen krijgen wij de Naam van God mee. Soms hebben wij dat misschien niet eens door..., dan worden wij morgen weer door de drukte van alle dag in beslag genomen en gaat ons leven gewoon verder..., maar andere mensen om u heen weten maar al te goed dat u een naamdrager van God bent.

Als u bijvoorbeeld in een heel slechte relatie met uw buren leeft en daar zelf aan schuldig bent, zal dat een smet op de Naam van God aanbrengen. 'Dat noemt zich nu christen', 'iemand die van Christus is...'. We hebben een Naam hoog te houden! De Naam van Christus! Christus Die Zichzelf vandaag heeft bekend gemaakt in het brood en de wijn.

En als u harde oordelen over mensen of groepen mensen verspreidt..., of als u of ik bekend zou staan als iemand die heel sterk zijn eigen mening laat gelden..., dan zal dat ook een smet zijn voor de Naam van Christus. Ik moet denken aan die vele verhalen die ik hoor over orthodoxe christenen die op basis van hun geloof zo hard en liefdeloos over andere mensen kunnen spreken en mensen kunnen veroordelen... Die valse profeten spraken ook overvloedig in de Naam van de HEERE. Ze wisten precies hoe het zat. Maar God kende hun gedachten, zag hun motieven..., hun woorden kwamen helemaal niet voort uit liefde voor de mens en ontzag voor God. Laten wij beseffen wat onze woorden, oordelen, meningen en standpunten teweeg brengen, want wij christenen zijn Naamdragers van Christus. Laten wij Zijn Naam ook in deze zin niet ijdel gebruiken.

En laten wij ook betrouwbare mensen zijn. Mensen waar andere mensen van op aan kunnen. In het derde gebod wordt gewaarschuwd om niet vals te zweren in Naam van God. Om met behulp van Gods Naam niet leugens te verspreiden en onbetrouwbaar te zijn. Wat vreselijk als zo de Naam van God wordt gebruikt... Maar laten wij als dragers van Gods Naam Gods Naam hooghouden door eerlijk te zijn. Oprecht. Echt te zijn. Betrouwbaar. Zodat die Naam van God, waarmee wij worden verbonden, niet als een holle frase zal worden opgevat..., maar als een Naam met inhoud: Ik ben Die Ik ben.

En als wij zelf die Naam van God zullen gebruiken, laten wij dan ook beseffen wat dat betekent. Wat betekent het om een protestants-christelijke school te zijn... een school die zich met de Naam van Christus Zelf heeft versierd? Wat betekent het om gemeente van Christus te zijn, om uit te spreken dat wij samen bij Christus horen? ... Wat betekent het om op je inschrijvingsformulier van het ziekenhuis, of bij een ander persoonlijk document te schrijven dat je godsdienst 'christendom' is? Je schrijft daarmee op dat je de Naam van Christus draagt.

Laat het geen holle frase zijn: 'Niet ieder die tegen Mij zegt: Heere, Heere, zal binnengaan in het Koninkrijk der hemelen, maar wie de wil doet van Mijn Vader, Die in de hemelen is.'

De bede uit het Onze Vader 'Uw Naam worde geheiligd' is volgens mij de vervulling van het derde gebod. Gods Naam mag niet misbruikt worden. Gods heilige Naam moet hoog gehouden worden. Geheiligd worden. Die Naam moet alle eer ontvangen. Vandaag hebben wij gevierd en overdacht waarom die Naam alle eer waard is. Vanwege Zijn grootheid en liefde. Vanwege Zijn heiligheid en menselijke nabijheid. Vanwege Zijn genade en trouw voor ons. Laten wij morgen dan die Naam met vreugde dragen en eer betonen. Gods Naam heiligen. Met respect en ontzag. Met voorzichtigheid en vrijmoedigheid. Met vreugde en dankbaarheid.